

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет іноземних мов
Кафедра комунікативної лінгвістики та перекладу

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан
факультету іноземних мов
проф. Осовська І.М.
» *сергій* 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ТА
ЛІНГВОСИНЕРГЕТИКА
(вибіркова)

Освітньо-наукова програма: «Філологія»

Спеціальність: 035 Філологія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти: *третій (освітньо-науковий)* PhD

Мова навчання: українська

Чернівці 2022 рік

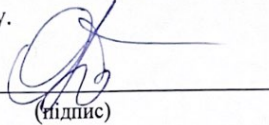
Робоча програма навчальної дисципліни «Міжкультурна комунікація та лінгвосинергетика» складена відповідно до вимог її змісту (Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності) та відповідає освітньо-науковій програмі «Філологія» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії (PhD) – спеціальності 035 Філологія.

Розробники:

Бялик Василь Дмитрович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу.

Затверджено на засіданні кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу.
Протокол № 1 від «29» серпня 2022 року.

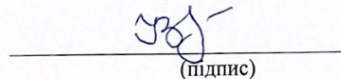
В.о. завідувача кафедри

(підпис)

(Петренко О.Д.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою факультету іноземних мов.
Протокол № 1 від «30» серпня 2022 року.

Голова методичної ради факультету

(підпис)

(Беженар І. В.)
(прізвище та ініціали)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Міжкультурна комунікація та лінгвосинергетика» є навчальною дисципліною на вибір у професійній підготовці здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія.

Метою викладання дисципліни «Міжкультурна комунікація та лінгвосинергетика» є ознайомлення здобувачів зі станом наукового знання у цій галузі й подальше формування їх навичок наукового мислення та вмінь аналізу емпіричного матеріалу.

Завдання полягають у тому, щоб:

- визначити об'єкт, предмет, мету й завдання дисципліни «Міжкультурна комунікація та лінгвосинергетика» та з'ясувати її місце серед інших мовознавчих наук;
- ознайомити здобувачів із традиційними та новітніми методами наукового пошуку у галузі міжкультурної комунікації та лінгвосинергетики;
- охарактеризувати інструменти теоретичного опису міжкультурної комунікації та лінгвосинергетики;
- скерувати здобувачів на самостійний пошук релевантних наукових джерел, їх критичний аналіз та вироблення власного погляду на досліджувані проблеми;
- сформувати в молодих науковців навички роботи з емпіричними даними;
- розвивати у студентів теоретико-гіпотетичне мислення;
- формувати навички екстраполяції основних мовознавчих понять на суміжні дисципліни.

2. Компетентності, якими має оволодіти аспірант у процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології в межах професійної, наукової та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає узагальнення та глибоке переосмислення наявних та створення нових комплексних знань і професійних практик. Здатність здійснювати наукові проекти інтегрованого типу на рівні поєднання освітніх компонентів мовознавчих та літературознавчих напрямків досліджень.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу філологічних знань.

ЗК 3. Здатність до проведення самостійних досліджень на високому рівні з опертям на найновіші світові здобутки в галузі філології.

ЗК 4. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел: фахової літератури, електронних баз.

ЗК 5. Здатність самостійно генерувати нові ідеї та застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність критично оцінювати наукові здобутки інших дослідників та свої власні.

ЗК 9. Здатність до міжособистісного спілкування, дотримання вимог професійної етики, уміння взаємодіяти та комунікувати з іншими фахівцями в галузі філології.

ЗК 11. Здатність ініціювати, організовувати і проводити комплексні теоретичні та практичні дослідження у філологічній галузі.

ЗК 13. Здатність усвідомлювати роль і значення науки в культурі, зв'язок з іншими формами знання, вплив на проблеми інформаційного суспільства.

ЗК 14. Здатність проводити оригінальні дослідження, результати яких матимуть практичне застосування на вітчизняному та міжнародному рівнях.

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (наукова коректність та толерантність) та уміти запобігати конфліктам під час наукових чи професійних дискусій.

ЗК 16. Здатність конструктивно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу при вирішенні складних теоретико-прагматичних питань.

ЗК 17. Здатність до формування системного наукового та загальнокультурного світогляду.

ЗК 18. Здатність до планування часу, самоорганізації та самоконтролю.

ЗК 20. Здатність до усвідомлення норм наукової етики та дотримання правил академічної доброчесності.

ЗК 21. Здатність у процесі наукових досліджень виявляти повагу до людської гідності (відмова від домінування, заподіяння шкоди й насильства) незалежно від статевої та гендерної самоідентифікації; здатність усвідомлено визнавати різноманіття підходів до права бути іншим.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність використовувати знання з філології для доповнення наявних системних світоглядних знань, концепцій на основі вивчення нових фактів і явищ.

ФК 3. Здатність виокремлювати з накопичених спостережень ті, які можна безпосередньо застосовувати у власній науковій діяльності.

ФК 4. Здатність запам'ятовувати та відтворювати факти, терміни, основні поняття, правила і теорії.

ФК 5. Здатність на високому рівні застосовувати методи наукового аналізу, структурувати мовний матеріал з урахуванням традиційних і новітніх методологічних принципів і засад.

ФК 7. Здатність удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень, професійно застосовувати знання з обраної філологічної галузі – мовознавства.

ФК 8. Здатність вільно й критично послуговуватися спеціальною науковою термінологією в обраній галузі філологічних досліджень; обґрунтовувати оптимальний вибір термінів (при наявності синонімічних); за необхідності пропонувати нові спеціалізовані терміни та поняття.

ФК 9. Здатність чітко, логічно та послідовно висловлювати думку, досконало спілкуватися усною і писемною формами української мови.

ФК 11. Здатність знаходити, відбирати й інтерпретувати наукові матеріали в першоджерелах і фаховій літературі.

ФК 12. Здатність методично грамотно працювати з текстами наукових джерел; екстраполювати засвоєні знання, уміння, навички з філологічних дисциплін у методологію власних дослідницьких проектів.

ФК 13. Здатність виявляти феномен національної культури з опертям на розуміння її мовної специфіки.

ФК 14. Здатність опановувати методологічні та методичні аспекти сучасної наукової термінології та технології термінотворення.

ФК 15. Здатність використовувати теоретичні знання про основні напрями досліджень у площині сучасного українського та зарубіжного мовознавства, зокрема у галузях комунікативної, когнітивної та зіставної лінгвістики, у сфері дискурсології, лексикології, концептології, ономастики, соціолінгвістики, а також у межах гендерного та лінгвокультурологічного підходів до мови.

ФК 16. Здатність використовувати традиційні та новітні методи наукового пошуку в галузі міжкультурної комунікації та лінгвосинергетики.

ФК 21. Здатність інтерпретувати мовні факти, пов'язані з контактуванням мов, інтерференцією та змішуванням мов, диглосією та білінгвізмом.

3. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Здатність аналізувати сучасні новітні концептуальні та методологічні знання з філології та суміжних галузей знань.

ПРН 2. Здатність застосовувати та аналізувати праці провідних українських та зарубіжних учених, наукових шкіл та фундаментальних праць у власній сфері дослідження.

ПРН 7. Уміння формулювати наукову проблему з урахуванням сучасних наукових тенденцій.

ПРН 8. Уміння аналізувати наукові праці з філології, виявляти дискусійні та малодосліджені питання.

ПРН 10. Уміння визначати інформаційну цінність джерел через порівняльний аналіз з іншими джерелами.

ПРН 11. Уміння визначати найефективніші методи дослідження в галузі філології, використовуючи міждисциплінарні підходи та зв'язки.

ПРН 12. Уміння вести спілкування в галузі філології з науковою спільнотою та громадськістю в діалоговому режимі.

ПРН 16. Уміння застосовувати професійні знання в приватній, суспільній, професійній та освітніх сферах спілкування в багатонаціональному середовищі та з представниками інших культур.

ПРН 19. Уміння демонструвати філологічну освіченість, знання теорії, історії, етапів формування і розвитку мовознавчої та літературознавчої науки, персоналій; обізнаність із надбаннями світової літератури, перекладними текстами; користуватися словниками та тезаурусами різних типів, довідниками, інтернет-ресурсами та електронними посібниками.

ПРН 23. Уміння конструктивно діяти, дотримуючись принципів соціальної відповідальності на основі етичних принципів.

ПРН 25. Уміння підготувати на основі самостійно отриманих результатів та успішно захистити дисертаційне дослідження.

ПРН 27. Уміння аналізувати мовні явища в різних аспектах: історичному, семантичному, стилістичному, функціональному, етимологічному, соціолінгвістичному, соціокультурному та ін.

ПРН 28. Уміння визначати основні орієнтири дослідження мовних та мовленнєвих явищ на сучасному етапі розвитку лінгвістики.

ПРН 33. Уміння аналізувати й оцінювати заходи мовної політики, прогнозувати їхні наслідки тощо.

ПРН. 34. Уміння практично застосовувати навички гендерної культури, виходячи із засад та принципів гендерної рівності та принципів гендерної демократії.

4. Опис навчальної дисципліни

4.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	3	90	10	5			75		екзамен
Заочна	1	2	3	90	2	2			86		екзамен

4.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних та семінарських занять	Змістовий модуль 1. Міжкультурна комунікація												
Тема 1. Передумова виникнення і напрями розвитку дисципліни «Міжкультурна комунікація».	9	1	1			7	9	1					8
Тема 2. Форми та види комунікації як простір реалізації комунікативного стилю.	9	1				8	9		1				8
Тема 3. Дослідження феномена комунікації у сучасній лінгвістичній науці.	9	1				8	9						9

Тема 4. Теорія комунікації як інтегративна сфера знань.	9	1				8	9					9
Тема 5. Основні підходи до розуміння терміна «Міжкультурна комунікація».	9	1	1			7	9					9
Разом за ЗМ1	45	5	2			38	45	1	1			43
Теми лекційних та семінарських занять	Змістовий модуль 2.											
Тема 1. Поняття лінгвосинергетики як методологічної основи дослідження тексту.	9	1				8	9	1				8
Тема 2. Дискурсивна синергетика «живого» слова.	8	1				7	9		1			8
Тема 3. Актуалізація синергетичного підходу у сучасних лінгвістичних дослідженнях.	10	1	1			8	9					9
Тема 4. Принципи синергетики як методологія дослідження словотвірної системи.	8	1				7	9					9
Тема 5. Моделювання історії мови як синергетичного процесу.	10	1	2			7	9					9
Разом за ЗМ 2	45	5	3			37	45	1	1			43
Усього годин	90	10	5			75	90	2	2			86

4.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми
1	Поняття міжкультурної комунікації. Основні підходи до визначення міжкультурної комунікації. Структура міжкультурної комунікації: причини, форми, види, типи і результати комунікації..
2	Багатовимірність синергетики Філософські підвалини синергетики. Об'єкт і предмет синергетики.. Завдання синергетики. Концептуально-методологічні основи лінгвосинергетики. Завдання і основні дослідницькі вектори лінгвосинергетики.

4.2.2. Самостійна робота

№	Назва теми
1	Історичні чинники і обставини виникнення міжкультурної комунікації.
2	Етапи розвитку міжкультурної комунікації в США.
3	Утвердження міжкультурної комунікації в Європі.
3	Основні напрями і підходи досліджень у міжкультурній комунікації.
4	Поняття міжкультурної комунікації. Основні підходи до визначення міжкультурної комунікації.
5	Спілкування і комунікація: спільне і відмінне.
6	Структура міжкультурної комунікації: причини, форми, види, типи і результати комунікації.
7	Поняття макро- і мікрокультури в міжкультурній комунікації.
8	Сутність міжкультурної комунікації.
9	Детермінанти міжкультурної комунікації.
11	Форми міжкультурної комунікації.
12	Аккультурація в міжкультурній комунікації.
13	Поняття інкультурації в міжкультурній комунікації.
14	«Культурний шок» та його місце у засвоєнні «чужої» культури.
15	Види міжкультурної комунікації.
16	Вербальна комунікація.
17	Форми вербальної комунікації.
18	Стилі вербальної комунікації.
19	Історичні чинники і обставини виникнення міжкультурної комунікації.
20	Етапи розвитку міжкультурної комунікації в США.
21	Утвердження міжкультурної комунікації в Європі.
22	Основні напрями і підходи досліджень у міжкультурній комунікації.
23	Контексти вербальної комунікації.
24	Невербальна комунікація та її сутність.
25	Кінесика як вид невербальної комунікації.
26	Проксеміка як вид невербальної комунікації.
27	Хронеміка як вид невербальної комунікації.
28	Окулістика, такесика та сенсорика як види невербальної комунікації.
29	Сутність і засоби паравербальної комунікації.
30	Проблема розуміння в міжкультурній комунікації.

31	Процес сприйняття та його основні детермінанти.
32	Міжособистісна аттракція та її основні елементи.
33	Атрибуція та її роль у міжкультурній комунікації.
34	Природа міжкультурних конфліктів. Причини їх виникнення та способи подолання.
35	Результати міжкультурної комунікації.
36	Ефективна комунікація та її елементи.
36	Поняття і сутність толерантності.
37	Толерантність у міжкультурній комунікації.
38	Поняття «культурної компетенції» та її основні компоненти.
39	Рівні міжкультурної компетентності та способи її підвищення.
40	Особливості теорій міжкультурної комунікації.
41	Теорія високо- і низькоконтекстуальних культур Е. Холла.
42	Теорія культурних вимірів Г. Хофштеде.
43	Дистанція влади як показник виміру культури (за Г. Хофштеде).
44	Індивідуалізм-колективізм як показник виміру культури (за Г. Хофштеде).
45	Маскулінність-фемінність як показник виміру культури (за Г. Хофштеде).
46	Запобігання невизначеності як показник виміру культури (за Г. Хофштеде).
47	Теорія культурної грамотності Е. Хірша.
48	Модель засвоєння чужої культури М. Беннета.
49	Основні засади міжкультурної комунікації. Її об'єкт, предмет, завдання.
50	Підходи до поняття комунікації. Моделі комунікації. Чинники комунікації.
51	Підходи до поняття культури. Типології та класифікації культур.
52	Аспекти міжкультурної комунікації. Основні категорії міжкультурної комунікації.
53	Картина світу і концептосфера нації.
54	Чинники відмінностей між мовними і концептуальними картинами світу.
55	Ціннісна картина світу.
56	Часова і просторова картини світу.
57	Вербальне вираження національних особливостей.
58	Лексична конотація в мовних культурах.
59	Внутрішня форма слова.
60	Невербальне вираження національних особливостей.
61	Основні типи культур.
62	Міжкультурні стилі комунікації.
63	Організація мовного коду в комунікації.
64	Міжкультурна комунікація як академічна дисципліна.
65	Поняття «культура» та її роль в міжкультурній комунікації.
66	Проблема «чужорідності» культур та етноцентризму.
67	Динаміка культури. Культурна глобалізація сучасного світу.
68	Комунікативний аспект міжкультурної комунікації.
69	Вербальна комунікація в контексті міжкультурної взаємодії.
70	Специфічність невербальної комунікації в міжкультурній взаємодії.
71	Міжкультурне спілкування у міжнародному аспекті (Арабська, Азійська, Американська моделі спілкування у європейських країнах).
72	Синергетика в історичній ретроспективі.
73	Багатовимірність синергетики.
74	Філософські підвалини синергетики.
75	Об'єкт і предмет синергетики.
76	Завдання синергетики.

77	Синергетика і наукова картина світу.
78	Сутність і фактори міждисциплінарності лінгвосинергетики.
79	Концептуально-методологічні основи лінгвосинергетики.
80	Завдання і основні дослідницькі вектори лінгвосинергетики.
81	Базовий інструментарій синергетики у лінгвістичних дослідженнях.
82	Основні характеристики синергетичних моделей у лінгвістиці.
83	Синергетика і квантитативна лінгвістика.
84	Синергетика і психолінгвістика.
85	Синергетика і лінгвістична філософія.
86	Синергетика і самоусвідомлення сучасної лінгвістики.
87	Основи теорії фракталів як складової синергетики.
88	Релевантність теорії фракталів до вивчення системної організації та еволюції мови.
89	Фрактальна організація словотвірної системи сучасної англійської мови.
90	Структурна організація англійського речення як фрактального об'єкта.
91	Характеристики мови як синергетичної системи.
92	Фрактальність як фундаментальна характеристика мовної системи.
93	Мова як мережева безмасштабна структура.
94	Синтаксична деривація як синергетичний процес.
95	Загальні питання самоорганізації дискурсу.
96	Фрактально-польова природа феноменів ментальної сфери та символічної семантики лексем.
97	Режим із загостренням та біфуркації ціннісних орієнтирів у сфері медіа. Можливості застосування теорії.
98	Когнітивна моделювальна сутність метафор медіації.
99	Синергетика, її роль у процесі наукового пізнання. Формування наукової картини світу як синергетичний процес.
100	Засновники синергетики: Ілля Романович Пригожин.
101	Засновники синергетики: Герман Хакен. Теорія катастроф Рене Тома та її застосування до дослідження мовних явищ.
102	Тектологія О.О. Богданова: основні положення.
103	Бенуа Мандельброт – автор теорії фракталів.
104	Сергій Павлович Курдюмов та його внесок у розвиток синергетики.
105	Застосування синергетики в різних галузях знання.
106	Синергетика і прогнозування майбутнього. Межі передбачуваності.
107	Фрактальність світобудови.
108	Глобалізація в ракурсі синергетики..

5. Система контролю та оцінювання

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань аспіранта. Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних занять, практичних занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості аспіранта до виконання

6. Рекомендована література

6.1. Базова

1. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики: Київ : Академія, 2009.
2. Белова А. Д. Коммуникативні стратегії і тактики: проблеми систематики. Мовні і концептуальні картини світу (Вип. 10, с. 11-16). Київ : Логос, 2004.
3. Вежицкая А. Язык. Культура. Познание. М. : Русские словари, 1997.
4. Домброван Т. І. Синергетична модель розвитку англійської мови. (Автореф. дис. дра. філол. наук). Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2013.
5. Домброван Т.И. Язык в контексте синергетики. [Монография]// Т.И. Домброван. Одесса : КПОГТ, 2013.
6. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Москва : Едиториал УРСС, 2002.
7. Лінгвосинергетика : Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Л. С. Піхтовнікова, Т. І. Домброван, С. М. Єнікєєва, О. О. Семенець; За загальною редакцією проф. Л. С. Піхтовнікової. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018.
8. Burkart, R., Homberg W. (Hg.): Kommunikationstheorien. Wien, 1992.
9. Craig, R.T. Communication theory as a Field // Communication Theory 9, 1999. Pp. 119-161.
10. Dombrovan T. I. Linguistic synergetics: origin, key concepts and application. Записки з романо-германської філології, (2), 2016. С. 95-107.
11. Haken, H. *Synergetics*. Berlin, Heidelberg, New York: Springer, 1978.
12. Haken, H. & Graham, R. Synergetik. Die Lehre vom Zusammenwirken. *Umschau* 6, 191, 1971.
13. Köhler, R. *Zur linguistischen Synergetik. Struktur und Dynamik der Lexik*. Bochum: Brockmeyer, 1986.
14. Köhler, R. Elemente der synergetischen Linguistik. *Glottometrika* 12, 1990. Pp. 179-188.
15. Köhler, R. *Bibliography of quantitative linguistics = Bibliographie zur quantitativen Linguistik = Bibliografija po kvantitativnoj lingvistike*. Amsterdam: Benjamins, 1995.
16. Köhler, R. Synergetic Linguistics. In: Köhler, Gabriel Altmann & Rajmund G. Piotrowski (eds.). *Quantitative Linguistik. Ein internationales Handbuch. Quantitative Linguistics. An International Handbook*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2005. Pp. 760-775.
17. Köhler, R. Laws of language. In: Colm Hogan, Patrick (ed.). *The Cambridge Encyclopedia of the Language Sciences*. (to appear).
18. Köhler, R. & Martináková, Z. A systems theoretical approach to language and music. In: Altmann, Gabriel & Koch, Walter A. (eds.). *Systems. A new paradigm for the human sciences*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1998. Pp. 514-546.
19. Kravchenko N. H. Extrapolation of the synergetic paradigm into modern linguistic science. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VII (194), 2019. Pp. 46-49.
20. Müller H. *Atemschaukel*. München: Carl Hanser Verlag, 2011.

6.2 Допоміжна

1. Винер Н. Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине М. : Наука, 1983.
2. Грин Б. Элегантная Вселенная: Суперструны, скрытые размерности и поиски окончательной теории / Б. Грин; под ред. В. О. Малышенко. Изд. 5-е. М. : УРСС ; Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. Князева Е. Н. Основания синергетики: режимы с

- обострением, самоорганизация, темпомиры / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. СПб. : Алетейя, 2002.
3. Князева Е. Н. Основания синергетики: Синергетическое мировидение / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010.
  4. Князева Е. Н. Синергетика: Нелинейность времени и ландшафты ко-эволюции / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. М. : КомКнига, 2011.
  5. Курдюмов С. П. Синергетика и системный синтез / С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий // Синергетика: Исследования и технологии. Изд. 2-е. М. : УРСС, 2009.
  6. Льовкіна О. Ідейні витокі тектології Олександра Богданова: історико-філософський контекст / О. Льовкіна // МАГІСТЕРІУМ. Вип. 39 : Історико-філософські студії. 2010. С. 67–71.
  7. Майнцер К. Сложносистемное мышление: Материя, разум, человечество. Новый синтез / К. Майнцер; пер. с англ.; под ред. и с предисл. Г. Г. Малинецкого. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009.
  8. Онтология и эпистемология синергетики. М. : ИФ РАН, 1997.
  9. Пайтген Х.-О., Красота фракталов. Образы комплексных динамических систем М. : Мир, 1993.
  10. Петров О. А. Введение в синергетику живых систем / О. А. Петров, Л. К. Панина. СПб. : Наука, 2005.
  11. Пиотровский Р. Г. О лингвистической синергетике / Р. Г. Пиотровский // Научно-техническая информация. Серия 2, Информационные процессы и системы. 1996. № 12. С. 1–12.
  12. Пиотровский Р. Г. Лингвистическая синергетика: исходные положения, первые результаты, перспективы / Р. Г. Пиотровский. – СПб. : С.-Пб. гос. ун-т, 2006.
  13. Пихтовникова, Л. С. Лингвосинергетика : основы и очерк направлений : монография / Л. С. Пихтовникова. Х. : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2012.
  14. Пихтовникова Л. С. Стилїстика і синергетика дискурсу // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : [кол. Монографія] / за загальн. ред. І. С. Шевченко. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005. С. 29–35.
  15. Пихтовникова Л. С. Самоорганізація дискурсу: синергетичні принципи і підходи до лінгвістичного аналізу // Сучасні фундаментальні теорії та інноваційні практики навчання іноземної мови у ВНЗ : колективна монографія / за ред. В. Г. Пасинок. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. С. 218–231.
  16. Пригожин И. Р. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой / И. Р. Пригожин, И. Стенгерс ; пер. с англ. М. : Едиториал УРСС, 2003.
  17. Пригожин И. Время. Хаос. Квант: К решению парадокса времени / И. Р. Пригожин, И. Стенгерс ; пер. с англ. ; под ред. В. И. Аршинова. М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009.
  18. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. О. Селіванова. Полтава : Довкілля-К, 2008.
  19. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. Полтава : Довкілля-К, 2006.
  20. Силантьева В. И. Художественное мышление переходного времени (литература и живопись) / В. И. Силантьева. Одесса : Астропринт, 2000.
  21. Синергетика в филологических исследованиях : монография / Т. И. Домброван, С. М. Еникеева, Л. С. Пихтовникова и др. ; под общ. ред. проф. Л. С. Пихтовниковой. Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2015.
  22. Тарасенко В. В. Фрактальная семиотика: «слепые пятна», перипетии и узнавания М : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009.
  23. Том Р. Структурная устойчивость и морфогенез. М. : Логос, 2002.

24. Уемов А. И. Системные аспекты философского знания. Одесса : Студия «Негоциант», 2000.
25. Фракталы и флуктуации в культуре. Белгород : БГТУ, 2003.
26. Хакен Г. Основные понятия синергетики / Г. Хакен // Синергетическая парадигма. М. : Прогресс-Традиция, 2000. С. 28–56.
27. Dombrovan T. An Introduction to Linguistic Synergetics / T. Dombrovan. Cambridge Scholars Publishing, 2018.
28. Haken H. Synergetics. An Introduction. (Springer Series in Synergetics) / H. Haken. Berlin : Springer-Verlag, 1977.
29. Haken H. Information and Self-organization: A Macroscopic Approach to Complex Systems. (Springer Series in Synergetics) / H. Haken. Berlin: Springer-Verlag, 2000.
30. Захарчук Н.В. Проблема культури та міжкультурної комунікації у філософсько-соціологічному аспекті // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб. наук. праць. 2008. №3(24). С. 174–178.
31. Скубішевська Т.С. Роль мовних стратегій у міжкультурній комунікації // Мультиверсум: Філософський альманах. 2004. №43. С. 57–64.
32. Білий О. В. Глобалізація і культурна ідентичність: український вимір. Київ : Наукова думка, 2018.
33. Гавриш М. М. Невербальна комунікація: мовчання як соціальний знак *Matusch. Мова і суспільство*. 2015. Вип. 6. С. 97–102.
34. Гродська Е. Б. Глобалізація і культурна ідентичність: два вектори глобалізаційних процесів. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» . 2017. № 3(1). С. 40–43.
35. Колінько М. В. Міжкультурна комунікація: топологічний вимір : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2019.
36. Кравець М. С. Культурологія. Розвиток культури в інформаційному вимірі : підручник. - Львів : Новий Світ2000, 2019.
37. Кучеренко О. Ф., Греул О. О. Вербальна та невербальна міжкультурна комунікація у процесі навчання арабських студентів. Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки : наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. 2016. Вип. 29. С. 70–79.
38. Лакуша Н. М. Культурна глобалізація вищої освіти: перспектива чи загроза? Постнекласичні дослідження. 2016. № 33. С. 167–177.
39. Макарук Л. Синтез вербальних та невербальних засобів у сучасній англомовній комунікації. Актуальні питання іноземної філології. 2015. № 2. С. 138–142.
40. Махній М. Етнопсихологія і міжкультурна комунікація. Чернівці, 2015.
41. Нікітенко В. О. Освіта, культура і туризм як чинники креативного розвитку особистості в умовах інноваційно-інформаційного суспільства : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2020.
42. Пілішек С. О. Міжкультурне спілкування як складова професійного спілкування іноземною мовою у міжкультурному середовищі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2016. вип. 141. С. 163–166.
43. Святненко І. О. Гендерна культура України: культурологічний та соціо-системологічний аспекти : монографія. Київ : Меркьюрі-Поділля, 2020.
44. Струтинський Б. Д. Інформаційно-культурна глобалізація як феномен сучасного стану цивілізаційних трансформацій. Мистецтвознавчі записки. 2019. вип. 35. С. 66–71.
45. Ушакова Н. І. Міжкультурна комунікація в університетському освітньому просторі : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019.

46. Ущатовська І. В. Етнокультурне маркування невербальних кодів простору та часу. Філол. трактати. 2016. 8, № 2. С. 160–165.
47. Фабрика А. А. Культурна глобалізація на сучасному етапі: ключові тенденції. Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. 2015. № 2. С. 130–134.
48. Хашиєва Л. В. Колективні ідентичності в глобальному суспільстві: конкуренція альтернативних моделей. Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Сер. Філософія. 2015. № 4. С. 73–79.
49. Харченко І. І. Культура професійної комунікації майбутніх фахівців з економіки та шляхи її формування в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти : монографія. Суми : Цьома С. П., 2019.
50. Чікарькова М. Сучасна культура. Проблеми аксіології і термінології : монографія. Київ : Вид. дім Дмитра Бурого, 2018.
51. Suyunova G. S. Interethnic and intercultural communications: extra-linguistic aspect. GISAP. Philological sciences. 2014. № 5. С. 9-11.
52. Zotova-Sadylo O. Intercultural communicative skills: progress analysis. Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. 2019. Вип. 5. С. 33-39.

6.3. Інформаційні ресурси

1. Панченко (Гермасій) В.Л. Особливості міжкультурних комунікацій: елементи, етапи, стратегії розвитку / Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497>
2. Эдвард Холл — великий дедушка НЛП. / Режим доступу: <http://www.timesaver.ru/articles>
3. Курдюмов С. П. Синергетика: начала нелинейного мышления [Электронный ресурс] / С. П. Курдюмов, Е. Н. Князева. – Режим доступа : <http://spkurdyumov.narod.ru/kurdyumovknyaz.htm>
4. Князева Е. Н. Основные принципы синергетического мировоззрения / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%90%B4%>
5. Добронравова И. С. Целостность и единство [Электронный ресурс] / И. С. Добронравова. Режим доступа : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:BhdDIUH3>
6. Баранцев Р. Г. Структурная методология синтеза [Электронный ресурс] / Р. Г. Баранцев. Режим доступа : <http://grani.agni-age.net/articles1/barantsev.htm>
7. Белавин В. А. Режимы с обострением и законы коэволюции сложных систем [Электронный ресурс] / В. А. Белавин, С. П. Курдюмов, Е. Н. Князева. Режим доступа : <http://spkurdyumov.narod.ru/Belavin.htm>
8. Богданов А. А. Тектология. Всеобщая организационная наука: в 2 т. / А. А. Богданов. М., 1989. Электронная публикация : Центр гуманитарных технологий. 07.10.2010. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5909>